

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
Вищого навчального закладу
«Національна академія управління»
доктору юридичних наук, професору
Юрію КУРИЛЮКУ**

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, завідувача кафедри теорії та історії держави і
права юридичного факультету Вищого навчального закладу
«Національна академія управління» Чуба Антона Володимировича
на дисертацію
Михайлюка Сергія Сергійовича на тему:
«Прокурорське самоврядування в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

1. Актуальність обраної теми. Трансформація інституту прокуратури в Україні і приведення її до європейських стандартів вимагає чіткого визначення ролі та ефективних механізмів роботи органів прокурорського самоврядування.

Незважаючи на те, що органи прокурорського самоврядування виконують свої базові функції та завдання, на сьогодні все ще існують серйозні системні проблеми, що обмежують їх реальний вплив на незалежність прокурорів. Відсутність інституційної та фінансової автономії, залежність органів прокурорського самоврядування від Офісу Генерального прокурора зменшують ефективність їх діяльності.

Усе наведене вимагає від правової науки сучасного комплексного погляду та вирішення правових проблем прокурорського самоврядування в Україні, а також необхідності запровадження відповідних змін до нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності його здійснення. Враховуючи наведене, дослідження питань прокурорського самоврядування в Україні є надзвичайно важливим та актуальним, а відтак і дисертацію Михайлюка С.С. на тему «Прокурорське самоврядування в Україні» слід вважати такою, що написана на актуальну тему.

2. Оцінка змісту дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують одинадцять підрозділів, списку використаних джерел та додатку. Структура дисертації є логічною, відповідає темі, меті та завданням дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми наукового дослідження, зазначена науково-теоретична база, вказується на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання дослідження, його об'єкт та предмет, визначаються методи дослідження, формулюється наукова новизна отриманих результатів, практичне значення отриманих результатів, подається інформація про апробацію результатів дослідження та структуру та обсяг дисертації.

Кожний структурний елемент роботи містить результати, які становлять науковий інтерес. Вважаю за необхідне відзначити такі ключові результати.

Так, у розділі 1 *«Загальні положення про прокурорське самоврядування в Україні»* досліджуються поняття та ознаки прокурорського самоврядування, правові джерела прокурорського самоврядування в Україні, принципи прокурорського самоврядування в Україні, аналізуються загальні положення про функціональні та організаційні основи прокурорського самоврядування.

Заслужовує на увагу визначення дисертантом поняття прокурорського самоврядування як різновиду професійного самоврядування, яке здійснюється в системі прокуратури України прокурорським корпусом та полягає в самостійному та колективному вирішенні прокурорами як безпосередньо, так і опосередковано через органи прокурорського самоврядування визначених законодавством України питань внутрішньої, а в окремих випадках і зовнішньої діяльності прокуратури.

Цілком обґрунтованим варто визнати твердження автора про те, що з урахуванням того, що Рада прокурорів України є колегіальним органом, який формується іншим колегіальним органом – всеукраїнською конференцією прокурорів, та основою формування Ради є вибори, доцільно говорити не про призначення членів Ради прокурорів України, як це визначає Закон України «Про прокуратуру», а про обрання членів Ради прокурорів.

Достатньо повним виглядає й дисертаційне дослідження в частині розкриття особливостей принципів прокурорського самоврядування. Слід підтримати висновок автора, що під принципами прокурорського самоврядування слід розуміти основні засадничі ідеї, положення, вимоги, що характеризують сутність та зміст прокурорського самоврядування, порядку його здійснення, відображають основні його закономірності. Достатньо повно сформульована дисертантом й система принципів прокурорського самоврядування, до якої входять такі принципи як: 1) спрямованість прокурорського самоврядування на забезпечення незалежності прокурорів; 2) виборність; 3) колегіальність; 4) прозорість; 5) заборона втручання органів прокурорського самоврядування у здійснення прокурорами своїх повноважень.

У розділі 2 *«Функціональні основи прокурорського самоврядування в Україні»* досліджуються мета та завдання прокурорського самоврядування в Україні, визначаються напрями вдосконалення функціональних основ прокурорського самоврядування в Україні.

Привертають увагу запропоновані автором законодавчі зміни у чинне законодавство, зокрема, до пункту 7-2 частини 1 статті 9 Закону України «Про прокуратуру», яку пропонується викласти в такій редакції: «7-2) за погодженням з Радою прокурорів України затверджує положення про систему індивідуального оцінювання якості роботи прокурорів та систему оцінювання якості роботи прокурорів».

Досліджуючи положення про зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність як одну з найбільш фундаментальних цілей прокурорського самоврядування, автор цілком обґрунтовано робить висновок, що для здійснення органами прокурорського самоврядування, насамперед, Ради прокурорів України, такої мети надзвичайно важливим є внутрішня незалежність самих органів прокурорського самоврядування в межах прокурорської системи, їх незалежність від прокурорів, що займають адміністративні посади, насамперед, Генерального прокурора.

Слід підтримати автора й в тому, що на сьогодні потенційно може виникнути проблема дублювання повноважень прокурорів, які перебувають на адміністративних посадах, та прокурорського самоврядування щодо вирішення питань внутрішньої діяльності прокуратури, через що можуть виникати конфлікти.

У розділі 3 *«Організаційні основи прокурорського самоврядування в Україні»* аналізуються питання про всеукраїнську конференцію прокурорів як організаційну форму прокурорського самоврядування, Раду прокурорів України, фінансове забезпечення прокурорського самоврядування та напрями вдосконалення організаційних основ прокурорського самоврядування в Україні.

Цікавою є частина роботи, присвячена аналізу питання про оприлюднення рішень всеукраїнської конференції прокурорів. Вважаю прийнятною пропозицію автора про те, що рішення всеукраїнської конференції прокурорів, особливо тих з них, які визначають права та обов'язки прокурорів, повинні оприлюднюватися на офіційних вебсайтах Офісу Генерального прокурора та Ради прокурорів у семиденний строк після прийняття у окремому розділі *«Акти всеукраїнської конференції прокурорів»*. До повноважень Ради прокурорів України слід віднести її обов'язок з оприлюднення (доведення до відома прокурорів) актів всеукраїнської конференції прокурорів.

Виходячи з потреби забезпечення незалежності органів прокурорського самоврядування цілком обґрунтованим є висновок дисертанта про неправильність того, що фінансування прокурорського самоврядування на сьогодні повністю підпорядковане Офісу Генерального прокурора. Слід погодитися з думкою автора, що прокурорське самоврядування повинне мати власний бюджет, який би формувався ними самостійно з певними гарантіями його матеріального забезпечення. Необхідно запровадити такий централізований порядок фінансування органів прокурорського самоврядування з Державного бюджету України та в тих його обсягах, які б

забезпечували належні економічні умови для здійснення ними своїх повноважень.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій в представленому дисертаційному дослідженні не викликає сумнівів і полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим новітнім дослідженням проблем прокурорського самоврядування в Україні у вітчизняній науці, в якому сформульовані важливі для теорії та практики поняття, висновки, пропозиції.

Серед найбільш вагомих результатів, що визначають наукову новизну дисертації, варто виокремити такі:

- вперше комплексно визначено ознаки прокурорського самоврядування, яких визначено аж сім;

- вперше запропоновано надати Раді прокурорів України право відмовляти в припиненні розгляду повідомлення про загрозу незалежності прокурора, яке відкликається прокурором, що його подав, якщо на думку Ради прокурорів України така загроза полягала у тиску на прокурора з боку його керівника чи іншого прокурора, який перебуває на вищій адміністративній посаді;

- вперше сформульовано комплексне положення про функціональні та організаційні основи прокурорського самоврядування. Встановлено, що функціональні основи прокурорського самоврядування об'єднують його мету та завдання. Організаційні основи прокурорського самоврядування складають ті основні положення прокурорського самоврядування, які визначають систему органів прокурорського самоврядування, їх склад, порядок формування, розподіл повноважень між ними, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення тощо;

- удосконалено класифікацію завдань прокурорського самоврядування. Визначено, що завдання прокурорського самоврядування можна поділити за способом нормативного закріплення на завдання, які прямо закріплені в Законі України «Про прокуратуру», та завдання, які закріплені опосередковано;

– удосконалено положення про представництво прокурорів у органах прокурорського самоврядування. Звернуто увагу на важливість того, щоб кількість делегатів на всеукраїнську конференцію прокурорів пропорційно відповідала кількості прокурорів, яку вони репрезентують. За таких умов найбільше буде знаходити свій прояв демократія у прокурорському самоврядуванні. Констатовано, що у практиці спостерігаються порушення цієї фундаментальної засади демократії, а це призводить до порушень прав прокурорів;

- дістала подальшого розвитку система принципів прокурорського самоврядування. Визначено, що таку систему складають такі принципи як: 1) спрямованість прокурорського самоврядування на забезпечення незалежності прокурорів; 2) виборність; 3) колегіальність; 4) прозорість; 5) заборона втручання органів прокурорського самоврядування у здійснення прокурорами своїх повноважень.

У роботі зроблені й інші цікаві для науки та практики висновки та пропозиції, пов'язані з проблематикою функціонування в Україні органів прокурорського самоврядування.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. При написанні дисертації використано достатній обсяг наукових джерел, монографічну та навчальну літературу з питань прокурорського самоврядування в Україні, організації та діяльності прокуратури. Кількість використаних у дисертації джерел з огляду на недостатню дослідженість теми у науці (171 найменування) забезпечила високий ступінь вірогідності отриманих результатів. Для обґрунтування своїх висновків та положень дисертант досить широко використовує й матеріали практики діяльності органів прокурорського самоврядування.

Усе наведене свідчить про те, що дисертація ґрунтується на належній теоретичній та практичній основі, а наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, мають належний рівень обґрунтованості.

5. Наукове та практичне значення одержаних результатів.

Результати дисертаційного дослідження мають наукове та практичне значення, мають прикладний характер і можуть використовуватися за різними напрямками діяльності, зокрема:

- правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства у сфері організації та діяльності прокуратури;

- правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності прокурорського самоврядування з виконання покладених на нього завдань, ефективності реалізації норм законодавства про прокуратуру (підтверджується довідками Хмельницької обласної прокуратури від 06.07.2026 № 05-156вих-26 та Окружної прокуратури міста Хмельницький від 06.07.2026 № 55-5321вих-26);

- освітньому процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Органи кримінальної юстиції в Україні» та «Професійна юридична етика», а також при підготовці методичних матеріалів, підручників, посібників за цим напрямом (підтверджується актами впровадження ВНЗ «Національна академія управління» від 27.05.2026);

- науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших наукових досліджень, пов'язаних із правовим статусом прокурора та відповідних інституцій (підтверджується довідкою ВНЗ «Національна академія управління» від 26.12.2025 № 03-25/87).

6. Рівень виконання здобувачем поставленого наукового завдання та рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Метою дисертаційного дослідження визначено комплексний науковий аналіз проблематики прокурорського самоврядування в Україні, запропонування шляхів вирішення відповідних проблем, які виникають у діяльності органів прокурорського самоврядування, наданні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства про прокуратуру та прокурорське самоврядування

З метою реалізації поставленої мети здобувачем вирішено такі завдання:

- 1) визначено поняття та сформовано ознаки прокурорського самоврядування;
- 2) сформовано сукупність правових джерел прокурорського самоврядування

в Україні; 3) розкрито принципи прокурорського самоврядування в Україні; 4) визначено загальні ознаки функціональних та організаційних основ прокурорського самоврядування; 5) встановлено мету та завдання прокурорського самоврядування в Україні; 6) визначено напрями вдосконалення функціональних основ прокурорського самоврядування в Україні; 7) розкрито особливості всеукраїнської конференції прокурорів як організаційної форми прокурорського самоврядування; 8) розкрито особливості Ради прокурорів України як організаційної форми прокурорського самоврядування; 9) охарактеризовано особливості фінансового забезпечення прокурорського самоврядування; 10) визначено напрями вдосконалення організаційних основ прокурорського самоврядування в Україні.

Ефективне вирішення зазначених завдань здійснено завдяки вдало дібраній та належно застосованій методології. Зокрема, дисертантом були використані загальнонаукові методи пізнання та спеціальні методи юридичної науки. Серед застосованих автором методів слід відзначити діалектичний метод та метод аналізу, системно-структурний метод та метод класифікації, порівняльно-правовий, логіко-граматичний, формально-юридичний методи.

Все наведене свідчить про належні та достатні рівні виконання здобувачем поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

7. Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації висвітлені у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 – наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, що входять до переліку фахових видань України, та 4 – тези, опубліковані за результатами наукових, науково-практичних конференцій і круглих столів. Змістовне наповнення, перелік та кількість публікацій, апробація результатів дисертації відповідають встановленим вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої

освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

8. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація С.С.Михайлюка відповідає нормативно-визначеним вимогам, зокрема, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Порухень академічної доброчесності в дисертації та наукових працях здобувача, в яких представлено результати дисертації, не виявлено.

9. Аналіз дискусійних положень та основні зауваження. Незважаючи на загальну позитивну оцінку змісту рецензованого наукового дослідження, вважаю за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення, які потребують додаткового уточнення та аргументації під час публічного захисту дисертації.. Слід звернути увагу на таке:

1. Так, автором у роботі сформульовано положення про внутрішній контроль прокурорського самоврядування за управлінням в органах прокуратури. Дисертантом запропоновано як одну з цілей прокурорського самоврядування розглядати здійснення органами прокурорського самоврядування внутрішнього контролю за управлінням в органах прокуратури. Цей контроль, на його думку повинен здійснюватися шляхом отримання органами прокурорського самоврядування необхідної інформації, пов'язаної зі здійсненням управління у прокуратурі, здійснення перевірки діяльності прокурорів, які перебувають на адміністративних посадах, з виконання покладених на них завдань, заслуховування на своїх засіданнях

таких прокурорів, а в деяких випадках навіть скасовувати незаконні, або ж такі, які посягають на незалежність прокурора, накази.

Така позиція, на наш погляд, є надзвичайно дискусійною, оскільки вона створює загрозу необґрунтованого втручання органів прокурорського самоврядування в повноваження прокурорів, які займають адміністративну посаду. Крім того, потребує пояснення, як така позицію узгоджується з принципом заборони втручання органів прокурорського самоврядування у здійснення прокурорами своїх повноважень, який виокремлюється автором.

2. Дисертант у роботі констатує, що законодавство України фактично взагалі не містить вимог до осіб, які мають намір балотуватися на посади членів Ради прокурорів України. Вимоги до членів Ради прокурорів України повинні бути визначені Законом «Про прокуратуру». На його думку, Закон повинен передбачати, що кандидат у члени Ради прокурорів України повинен мати належний стаж прокурорської діяльності (не менше 10 років), бути компетентним, доброчесним, незалежним та неупередженим. Перевірку осіб, які мають намір стати членами Ради прокурорів України, на предмет відповідності вимогам, які висуваються, дисертант пропонує покласти на спеціальну Етичну комісію, яку можна було б сформувати як дорадчий орган при всеукраїнській конференції прокурорів.

Однак, вважаємо висунення вимоги до осіб, які мають намір балотуватися на посади членів Ради прокурорів України, наявності у них 10-річного стажу в органах прокуратури, недостатньо мотивованим. Крім того, додаткового обґрунтування потребує й твердження щодо доцільності залучення до перевірки осіб, які мають намір стати членами Ради прокурорів України, на предмет відповідності вимогам, які висуваються, спеціальної Етичної комісії. Вважаємо, що при допуску до своєї посади прокурор проходить необхідні перевірки, зокрема, на предмет компетентності, доброчесності, незалежності та неупередженості.

3. У науці та практиці поряд з поняттям «самоврядування», зокрема, прокурорського самоврядування, визначають досить близьке за своїм змістом поняття «врядування», зокрема, й прокурорське врядування. Враховуючи це,

доцільно було б у роботі розкрити зміст поняття «врядування» та його співвідношення з поняттям «самоврядування».

10. Загальний висновок щодо дисертаційного дослідження. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Михайлюка Сергія Сергійовича на тему «Прокурорське самоврядування в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44(зі змінами).

Автор дисертаційного дослідження Михайлюк Сергій Сергійович набув компетентностей, необхідних та достатніх для продукування нових ідей, розв’язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволодів методологією наукової діяльності, а також здійснив власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Новизна представлених результатів проведеного дослідження відповідає темі дисертації (п.п. 22, 27 зазначеного Порядку).

За результатами публічного захисту здобувач Михайлюк Сергій Сергійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор юридичних наук, завідувач кафедри
теорії та історії держави і права юридичного
факультету Вищого навчального закладу
«Національна академія управління»

Антон ЧУБ